Економіка

УДК 332

Димченко Олена Володимирівна
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
Dymchenko Olena
Dr.Sc.Ec, Professor,
Head of the Department of Entrepreneurship and Business Administration
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Смачило Валентина Володимирівна
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
Smachylo Valentyna
Dr.Sc.Ec, Assistant Professor of the
Department of Entrepreneurship and Business Administration
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Рудаченко Ольга Олександрівна
доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
Rudachenko Olha
Dr.Sc.Ec, Associate Professor, Assistant Professor of the
Department of Entrepreneurship and Business Administration
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Прасол Валентина Миколаївна
доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
Prasol Valentyna
Assistant Professor of the Department of
Entrepreneurship and Business Administration
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСТ
MANAGEMENT OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF URBAN LIFE SUPPORT ENTERPRISES

Анотація. *Стаття присвячена розробці концепцій управління стратегічним розвитком підприємств життєзабезпечення міст (ПЖМ). Розглянуто основні питання, що пов'язані з неефективністю, неадекватністю або взагалі відсутністю організаційно-економічних і управлінських якостей на підприємствах, що надають першочергові потреби житлово-комунальних послуг для населення та інших категорій споживачів. Акцентовано увагу на необхідності реформування або оптимізації систем управління підприємств, яка є стержневим напрямком комплексної стратегії розвитку та оптимізації технологій та засобів управління, внутрішньої організаційно-управлінської перебудови.*

Сформований системний підхід до визначення характеру методології формування стратегії розвитку управлінської діяльності у відповідності до управління підприємством.

Наведено концепцію розвитку і відповідні до неї стратегії перетворення цих концепцій на загальну програму або інтегровану стратегію розвитку підприємств життєзабезпечення міст. До таких

концепцій варто віднести: концепцію узагальнення досвіду і розвиток методологічного забезпечення процесів і технології управління ПЖМ; концепцію інноваційного розвитку інтелектуального потенціалу і корпоративної культури ПЖМ; концепцію реформування і розвитку системи управління ПЖМ; концепцію синтетичної стратегії розвитку і модернізації ПЖМ.

Таким чином, механізм формування стратегій розвитку підприємств життєзабезпечення міст (по всіх його аспектах) починаючи від формування концептуальних уявлень про вирішення проблеми в цілому, до відокремлення напрямків і виділення змістовних елементів, які використовуються, як складові організаційно-управлінських і економічних конструкцій, визначення методів і засобів з їхнього моделювання (відтворення), і далі заходів з їхньої реалізації, являється основною методологією, яка, на сьогоднішній, є не формалізованою.

Отже, методологія надає систематизований арсенал прийомів і методів, які дозволяють формувати довгі і розгалужені ланцюги таких планів, вибудовуючи шлях: концепція - визначення і аналіз складових елементів - методи і засоби моделювання - логіко-структурна схема стратегії - заходи з реалізації - цільові показники.

Ключові слова: *підприємство, підприємства життєзабезпечення міст, управління, стратегія, розвиток.*

Summary. *The article is devoted to the development of management concepts for the strategic development of urban life support enterprises (ULSE). The main issues related to the inefficiency, inadequacy or general lack of organizational, economic and management qualities of enterprises that provide the primary needs of housing and communal services for the population and other categories of consumers are considered. Attention is focused on the need to reform or optimize enterprise management systems, which is the core direction of*

a comprehensive strategy for the development and optimization of technologies and management tools, internal organizational and management restructuring.

A systematic approach to determining the nature of the methodology for the formation of a strategy for the development of managerial activity in accordance with enterprise management has been developed.

The concept of development and corresponding strategies for transforming these concepts into a general program or an integrated strategy for the development of urban life support enterprises are given. Such concepts should include: the concept of generalization of experience and the development of methodological support for processes and technology of ULSE management; the concept of innovative development of intellectual potential and corporate culture of ULSE; the concept of reforming and developing the management system of ULSE; the concept of a synthetic strategy for the development and modernization of ULSE.

Thus, the mechanism of forming strategie for the development of life support enterprises of cities (in all its aspects) starting from the formulation of conceptual ideas about solving the problem as a whole, to the separation of directions and the selection of meaningful elements that are used as components of organizational, management and economic structures, the definition of methods and tools for their modeling (reproduction), and then measures for their implementation, is the main methodology, which is currently not formalized.

Therefore, the methodology provides a systematized arsenal of techniques and methods that allow you to form long and branched chains of such plans, building a path: concept - definition and analysis of constituent elements - modeling methods and means - logical and structural scheme of the strategy - implementation measures - target indicators.

Key words: *enterprise, urban life support enterprises, strategy, development*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження питань, які досліджуються, витікає з кризи управління підприємств житлового комунального господарства (ЖКГ) і, в першу чергу, комунальних підприємств життєзабезпечення міст (ПЖМ) – підприємств водопостачання і водовідведення та теплопостачання, вона слідує з питань неефективності, неадекватності або відсутності наступних організаційно-економічних і управлінських якостей:

– організації галузевого управління в частині планування і координації реалізації програм реформування, модернізації і розвитку підприємств;

– фінансування заходів узгоджених державних програм і проектів;

– забезпечення справедливої тарифної і адекватної кредитної політики;

– забезпечення достатнього рівня інвестицій на окремі локальні проекти модернізації виробничих потужностей підприємств;

– забезпечення галузевих консалтингових, проектних, науково-дослідних, досвідно-конструкторських розробок, як бази інвестиційного розвитку;

– загального (критичного) стану з утримання основних фондів, ступеню їх фізичного і морального зносу, не виправданої енергомісткості і потужності в умовах скорочення обсягів послуг в містах де була згорнута промисловість;

– інвестиційної непривабливості, через виробничу і фінансово-економічну неспроможність підприємств, масштаб і довго строковість потрібних інвестиційних ресурсів, тарифну неузгодженість, відсутність гарантії повернення коштів (капіталовкладень), організаційно-економічну та управлінську недосконаліть і невідповідність до ринкових умов, повну залежність від зовнішнього управління;

– науково-методичної бази з питань формування стратегії розвитку галузевих підприємств, концепцій з реорганізації форм і методів державного, галузевого, регіонального (або муніципального) управління.

Питання з необхідності реформування та розвитку підприємств сфери ЖКГ вже доволі застарілі. Документи, що спонукають до відповідних дій, по часті, державні програми, закони і підзаконні акти, разом узяті, складають свого роду «епос». Тільки за останні 30 років, як відмічає асоціація «Укрводоканалекологія» [1], повністю не модернізовано ні єдиного підприємства водопровідно-каналізаційного господарства. Це зауваження стосується питань відновлення і розвитку виробництва, але й набутий досвід реформування управління цих підприємств, якщо він є, то він замалий і скоріш більш негативний, чим вдалий (про це свідчать і результати їх діяльності і стан галузевої економіки в цілому). Тому, питання пов'язанні з управлінською діяльністю та стратегічним розвитком підприємств життєзабезабезпечення міст потребують першочергового вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід відзначити, що підприємства житлово-комунального господарства відіграють важливу роль в житті населення, підприємств, організацій та установ. Тому, великої уваги з боку вітчизняних та зарубіжних науковців приділено саме визначенню їх фінансового та техніко-технологічно стану [2-5]. Так в роботі [6] запропоновано методичний підхід до оцінки, аналізу і попередження фінансової кризи на підприємствах житлово-комунального господарства. Також надано перелік проблем підприємств життєзабезабезпечення міст, значення яких постійно обговорюється [7]. Доведено, що розвиток та життєдіяльність сучасного міста залежить від комплексу галузей міського господарства, що забезпечують населення міста і виробництво [8]. Однак, розробці стратегії підприємств життєзабезабезпечення міст приділялося недостатньо уваги з боку науковців, що актуалізує дане дослідження.

Мета статті. Розробка напрямків щодо управління стратегічним розвитком підприємств життєзабезабезпечення міст.

Виклад основного матеріалу. При дослідженні питання вибору напрямків і пріоритетів формування стратегій розвитку підприємств міського комунального комплексу, по часті, таких його флагманів, як підприємства водопостачання і теплопостачання, стає очевидним, що при всіх відмінностях можливих альтернативних концепцій, з цього приводу, незмінною залишається необхідність удосконалення самих систем управління підприємств, що склалися. Бо існуюча управлінська парадигма, включаючи її державні, регіональні і локальні аспекти у підсумку не забезпечують фінансово-економічній стійкості і виробниче-господарської надійності галузевих підприємств.

З цього слідує, що необхідність реформування або оптимізації систем управління підприємств (СУП), являється стержневим напрямком, будь яких, версій комплексної стратегії їхнього розвитку, і визначає, впровадження відповідних до сучасних умов, форм управління і власності, оптимізації технології та засобів управління, внутрішньої організаційно - управлінської перебудови (у т.ч., за рахунок, реінжинірингу критичних процесів діяльності, диверсифікації послуг і ринків збуту, реструктуризації підприємства, його ринкової адаптації, тобто налаштування методів і засобів оперативного управління разом з розвитком його ринкових якостей і інвестиційної привабливості).

Все вище сказане вказує на доцільність, перш за все, систематизувати уявлення про характер необхідного розвитку ПЖМ з точок зору державного, галузевого, муніципального (місцевого) управління та дирекції самих підприємств, щоб зрозуміти: Якою стратегією розвитку скористуватись, чи є вони - вже розроблені і відомі, і які з них допустимі? Чи може необхідні відповідні розробки, які вони повинні бути за напрямками і характером?

Де взяти гроші, які джерела інвестування можуть забезпечити довготривалі програми реформ управління і модернізації виробництва? Що з себе уявляє інвестиційна привабливість сучасних ПЖМ і як її досягнути? Які суспільно-приватні форми, заходи, організаційно-економічні і управлінські налаштування наближають підприємства до ринкової відповідності? Пошук відповідей на порушені питання призводить до розуміння необхідності проведення наступних методичних і проектних дій. у т. ч.: узагальнити існуючий досвід методичного забезпечення організаційно-економічних складових управління розвитком підприємств; започаткувати основи методології формування і синтезу окремих стратегій і напрямків розвитку в поєднану, інтегровану стратегію з органічно зв'язаними складовими; розробити концепції можливого для ПЖМ перспективного інноваційного підприємницького розвитку; розробити організаційно-економічні моделі підприємств життєзабезпечення міст з підвищеною інвестиційною привабливістю.

Вся сукупність необхідних дій дозволяє намітити відповідне дослідження, воно формулюється, як розробка або побудова методології формування стратегії розвитку ПЖМ. Мова йде не про стратегію розвитку кожного окремого, або декількох, аспектів діяльності підприємств задля отримання паралельного, а то й, ніби то, сумарного розвитку. Бо такі стратегії приречені на одномоментний імпульсивний поштовх до розвитку і подальше, досить швидке, завмирання, зупинку, зайві витрати ресурсів, які не виправдовуються можливим досягненням короткочасного ефекту. Справа в тому, що всі процеси профільного головного та допоміжного виробництва, комерційної і фінансової діяльності, потребують оновлення інженерного, матеріально-технічного, інформаційного та інших видів забезпечення, які схильні до морального і фізичного старіння бо мають досить невеликий життєвий цикл, який витікає ще й з темпів розвитку світового науково-технічного прогресу. Та й самі процеси діяльності

підприємства знаходяться під впливом змін соціально-економічних вимог, інституціональних установок, ринкових і природних умов, антропогенних та інших факторів, які потребують швидкої і адекватної реакції на їхні зміни. Сама можливість і відповідність такої реакції підприємства передбачає, з одного боку, наявність системи оперативного і ефективного управління всіма процесами діяльності, тобто здібністю командного центру генерувати і забезпечити ресурсами відповідні реактивні вимоги до цих процесів, з другого, здатністю самих процесів сприйняти і вчасно і якісно виконати керівничі команди.

Таким чином, питання перспективного розвитку підприємства не зводиться до оновлення і модернізації окремих процесів, навіть критичних, це питання перебудови його управлінського організму нездатного до сприйняття і забезпечення довгочасного утримання запропонованих новацій. Перебудови, яка через низку удосконалень, налаштувань, заходів, методів і організаційно-економічних моделей призведе всю систему управління процесами діяльності підприємства до кардинального переустрою.

Отже, коли питання стосується стратегії розвитку підприємства, то річ не йде про окремі плани модернізації виробництва або локальні організаційні перетворення. Формування нової стратегії розвитку це питання застосування системного підходу [9] до реінжинірингу процесів управління, виробництва і комерції, розбудові організаційної конструкції підприємства, видів послуг і ринків діяльності, моделювання прогресивних форм управління, власності і підприємницької взаємодії. Тобто, акцентом дослідження є доцільна трансформація системи управління і формування методології стратегічного розвитку підприємства, його організаційної структури, функцій, процесів, виконавців, ресурсів, організаційно-управлінського і економічного супроводу (у т.ч. інформаційно - аналітичного і документального), масштабна структурна оптимізація,

отримання системного ефекту [9] за рахунок інноваційної переорганізації компонентів управління, їхнього складу, методів і заходів з реалізації. Системний підхід до визначення характеру методології формування стратегії розвитку управлінської діяльності у відповідності до управління підприємством зручно розглядати за певними типами моделей з визначенням їхнього змісту і сенсу дослідження, які наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Системний підхід до визначення методології стратегії розвитку управлінської діяльності у відповідності до управління підприємством

Моделі по-фазного формування стратегії розвитку	Зміст моделей по-фазного формування стратегії розвитку підприємства	Питання, системного підходу, які досліджуються наведеними моделями
стратегічна модель	мета, соціально-економічний сенс концепція досягнення	системно - цільовий аспект
структурна модель	змістовні складові, ієрархія, логіко - структурні зв'язки	системно-елементний та структурний аспекти
Функціонально-процесна модель	механізм досягнення заходи, процеси, алгоритми, управлінська технологія	системно-функціональний, процесний та системно-ресурсний аспекти
Організаційно-економічна модель	система управління, форми, методи утворення і розвитку підприємства	системно-інтеграційний, комунікаційний, історичний аспекти; системний ефект

Джерело: власна розробка

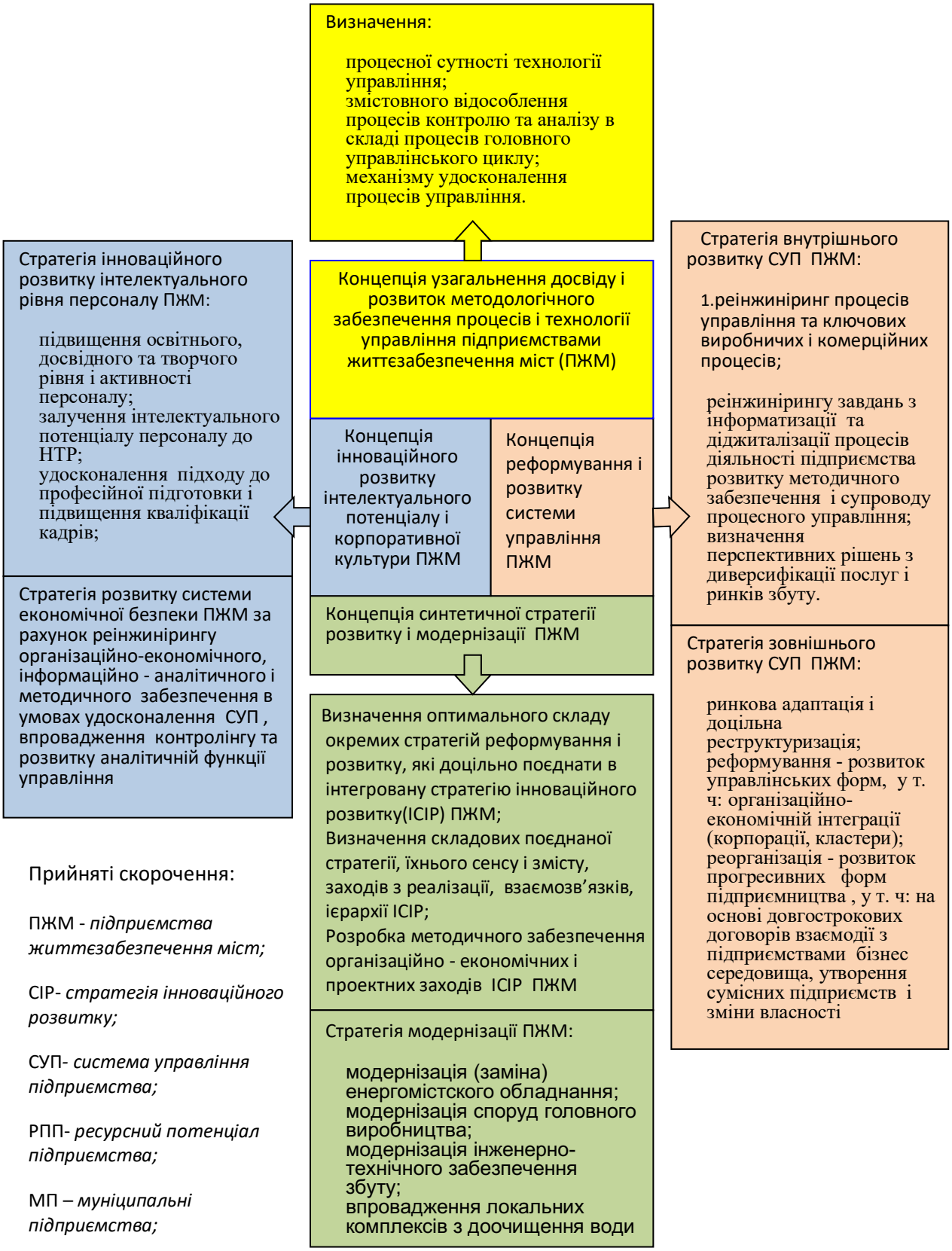
Застосований системний підхід дозволяє виділити змістовне ядро роботи з отримання бажаної методології, цим ядром є дослідження за чотирма напрямками (рис. 1.), кожен з яких являє певну концепцію розвитку і відповідні до неї стратегії перетворення цих концепцій на загальну програму або інтегровану стратегію розвитку ПЖМ.

Проти кожної з концепцій розвитку наведено стратегії із головними складовими заходами їхньої реалізації.

Однак, надаємо декілька більш ґрунтовних пояснень до кожної з концепцій запропонованих на рисунку 1.

Концепція узагальнення досвіду і розвиток методологічного забезпечення управління пропонує аналіз і уточнення понятійних термінів, що описують управління підприємством, як виду діяльності; визначення складових цієї діяльності, тобто її структурних компонентів, визначення їхньої ієрархії і характеру взаємозв'язків; визначення складових частин кожного з компонентів, їхнього змісту, сенсу і ролі, яку кожен з них виконує в управлінні підприємством. Такий розгорнутий аналіз компонентів управління, їхніх складових і сенсу їхнього призначення, в подальшому, дозволяє виконати змістовний синтез і розглянути поєднані певним чином компоненти управління, як зв'язані у єдине частини організму. Дослідження таких понятійних категорій управління, як функції та процеси управління, їхні декомпозиції та ієрархія, технологія та система управління, дозволяє перейти до визначення і вивчення механізму їхнього можливого налаштування і, як наслідок, пошук і вирішення проблем з удосконалення, тобто розвитку управління, в цілому. Структура методів і заходів з удосконалення кожного з компонентів управління вишукуються в алгоритми з яких формується окрема стратегія удосконалення – розвитку.

Отже узагальнення і уточнення понятійних категорій управління, їхній детальний аналіз і синтез, надають можливість розбудови методологічного забезпечення організаційно-економічних складових управління і відкривають шлях до формування концепцій і стратегій розвитку ПЖМ, по напрямках його діяльності, які, за різних ознак, групуються та поєднуються в інтегровану стратегію його розвитку.

Прийняті скорочення:

ПЖМ - *підприємства життєзабезпечення міст;*

СІР- *стратегія інноваційного розвитку;*

СУП- *система управління підприємства;*

РПП- *ресурсний потенціал підприємства;*

МП – *муніципальні підприємства;*

Рис. 1. Цільові складові дослідження та їхні головні завдання

Джерело: власна розробка

Концепція реформування і розвитку системи управління підприємства, пов'язана з подальшим визначенням стратегій внутрішнього і зовнішнього розвитку системи управління, які охоплюють питання реінжинірингу процесів управління і основної діяльності, диверсифікації послуг і ринків збуту, ринкової адаптації та доцільної реструктуризації підприємства, розвитку підприємництва і залучення бізнес структур у створення перспективних форм організаційно-економічній інтеграції (у т.ч. на засадах договірних форм взаємодії, оренди, концесії та інших, створення нових управлінських форм, у т.ч. таких, як корпорації, кластери або зміни форми власності)

Концепція інноваційного розвитку інтелектуального потенціалу підприємства, пов'язана з відповідною розробкою наступних стратегій : стратегії інноваційного розвитку інтелектуального рівня персоналу ПЖМ та стратегії розвитку відповідних частин системи економічної безпеки (СЕБ) підприємства, які присвячені підвищенню освітнього і творчого рівня персоналу підприємства та реінжинірингу певних процесів СЕБ в умовах реформи системи управління підприємства.

Ці обидві стратегії носять виражений гуманітарний характер, мають певну кількість взаємно значущих заходів, і, в кінцевому рахунку, забезпечують розвиток інтелектуального потенціалу та корпоративної культури підприємства.

Концепція синтетичної стратегії розвитку і модернізації підприємства являє собою детальне визначення и уточнення складу окремих стратегій розвитку ПЖМ за вже вказаними напрямками, до яких долучаються також стратегії модернізації виробниче – господарського комплексу підприємства. Дослідження за напрямками запропонованих концепцій призводять, в результаті, до створення цілої сукупності стратегій можливого розвитку підприємств життєзабезпечення. Аналіз і синтез цієї сукупності стратегій, дозволяє визначити заходи і алгоритми їхньої

реалізації, характер потрібного і відповідного методичного, організаційно - економічного і проектного забезпечення, поєднати найбільш доцільні і перспективні стратегії і сформувати інтегровану стратегію інноваційного розвитку ПЖМ (ІСІР ПЖМ).

Висновки. Отже, з наукової точки зору механізм формування стратегій розвитку підприємств (по всіх його аспектах) починаючи від формулювання концептуальних уявлень про вирішення проблеми в цілому, до відокремлення напрямків і виділення змістовних елементів, які використовуються, як складові організаційно – управлінських і економічних конструкцій, визначення методів і засобів з їхнього моделювання (відтворення), і далі заходів з їхньої реалізації, являється методологією. Така методологія на сьогодні не формалізована. Процес розвитку або стратегія, в практиці існуючих уявлень, поділяється на фрагменти, кожен з яких моделюється окремо і оформляється планом реалізації. Різнохарактерні плани агрегуються в програми і ті і інші, в різних ступенях деталізуються в характерних показниках і облікуються, що дозволяє вести економічну оцінку і порівняння.

Таким чином, методологія надає систематизований арсенал прийомів і методів, які дозволяють формувати довгі і розгалужені ланцюги таких планів, вибудовуючи шлях: концепція - визначення і аналіз складових елементів - методи і засоби моделювання - логіко-структурна схема стратегії - заходи з реалізації - цільові показники. Створена за такою логікою методологія дає можливість відтворювати цільові складові стратегій чотирьох концептуального ядра досліджень і перевірити коректність запропонованого шляху формування методології у відношенні до розробки інтегрованої стратегії інноваційного розвитку ПЖМ (ІСІР ПЖМ).

Література

1. Асоціація «Укрводоканалекологія». URL: https://ukrvodokanal.in.ua/ (дата звернення: 28.03.2023 р.)
2. Безус В. О., Чикаренко І. А. Розвиток житлово-комунального господарства та інфраструктури міста: теоретико-концептуальний аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. № 2. С. 137–141.
3. Бізонич Д. В. Фінансові ресурси підприємств житлово-комунального господарства в умовах децентралізації сучасної України. *Інвестиції: практика та досвід.* 2021. № 11. С. 90–97. doi: 10.32702/2306-6814.2021.11.90
4. Войт Д. С., Топчій О. О. Методологічні підходи щодо ефективності розвитку житлово-комунального господарства міських агломерацій. *Економіка та держава.* 2020. № 5. С. 127–132. doi: 10.32702/2306-6806.2020.5.127.
5. Димченко О. В., Смачило В. В., Рудаченко О. О., Хайло Я. М. Проблеми та перспективи повоєнного розвитку підприємств сфери життєзабезпечення міст з урахуванням підприємницької складової. *Бізнес Інформ*. 2023. №1. С. 108–115. doi: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-108-115
6. Клебанова Т.С., Димченко О. В., Рудаченко О. О. Оцінка, аналіз і попередження кризового стану підприємств житлово-комунального господарства : монографія / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. 213 с.
7. Хайло Я. М. Концептуальні підходи до визначення шляхів інноваційного розвитку управління підприємствами життєзабезпечення міста // Підприємництво як стратегічний фактор розвитку бізнес-середовища регіону : колективна монографія. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. С. 371-410.

8. Карлова О.А., Гуляк Р.Е. Сталий розвиток міського господарського комплексу та системи життєзабезпечення міст. *Університетські наукові записки, Хмельницький університет управління та права*. 2008. № 3(27). С.426- 430.
9. Системний підхід це підхід, при якому будь-яка система (об'єкт) розглядається як сукупність взаємозв'язаних елементів (компонентів), що має вихід (ціль), вхід (ресурси), зв'язок із зовнішнім середовищем, зворотний зв'язок. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Системний_підхід (дата звернення: 28.03.2023 р.)

References

1. Asotsiatsiia «Ukrvodokanalekolohiia». URL: https://ukrvodokanal.in.ua/ (Accessed: 28.03.2023)
2. Bezus V. O., Chykarenko I. A. Rozvytok zhytlovo-komunalnoho hospodarstva ta infrastruktury mista: teoretyko-kontseptualnyi aspekt. Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia. 2018. № 2. S. 137-141.
3. Bizonych D. V. Finansovi resursy pidpryiemstv zhytlovo-komunalnoho hospodarstva v umovakh detsentralizatsii suchasnoi Ukrainy. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2021. № 11. S. 90–97. doi: 10.32702/2306-6814.2021.11.90
4. Voit D. S., Topchii O. O. Metodolohichni pidkhody shchodo efektyvnosti rozvytku zhytlovo-komunalnoho hospodarstva miskykh ahlomeratsii. Ekonomika ta derzhava. 2020. № 5. S. 127–132. doi: 10.32702/2306-6806.2020.5.127.
5. Dymchenko O. V., Smachylo V. V., Rudachenko O. O., Khailo Ya. M. Problemy ta perspektyvy povoiennoho rozvytku pidpryiemstv sfery zhyttiezabezpechennia mist z urakhuvanniam pidpryiemnytskoi skladovoi.

Biznes Inform. 2023. №1. C. 108–115. doi: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-108-115

6. Klebanova T.S., Dymchenko O. V., Rudachenko O. O. Otsinka, analiz i poperedzhennia kryzovoho stanu pidpryiemstv zhytlovo-komunalnoho hospodarstva : monohrafiia / Kharkiv. nats. un-t misk. hosp-va im. O. M. Beketova. Kharkiv : KhNUMH im. O. M. Beketova, 2016. 213 s.
7. Khailo Ya. M. Kontseptualni pidkhody do vyznachennia shliakhiv innovatsiinoho rozvytku upravlinnia pidpryiemstvamy zhyttiezabezpechennia mista // Pidpryiemnytstvo yak stratehichnyi faktor rozvytku biznes-seredovyshcha rehionu : kolektyvna monohrafiia. Kharkiv : KhNUMH im. O. M. Beketova, 2020. S. 371-410.
8. Karlova O.A., Huliak R.E. Stalyi rozvytok miskoho hospodarskoho kompleksu ta systemy zhyttiezabezpechennia mist. Universytetski naukovi zapysky, Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava. 2008. № 3(27). S.426- 430.
9. Systemnyi pidkhid tse pidkhid, pry yakomu bud-iaka systema (obiekt) rozghliadaietsia yak sukupnist vzaiemozviazanykh elementiv (komponentiv), shcho maie vykhid (tsil), vkhid (resursy), zviazok iz zovnishnim seredovyshchem, zvorotnyi zviazok. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Systemnyi_pidkhid (Accessed: 28.03.2023)